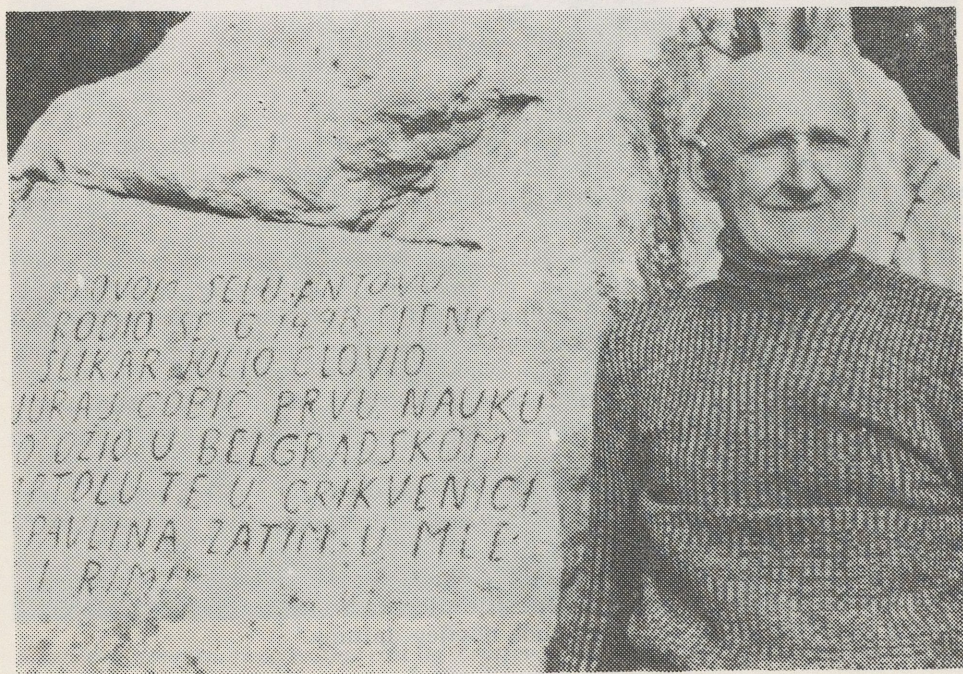

Prim. dr Stanko Jurdana

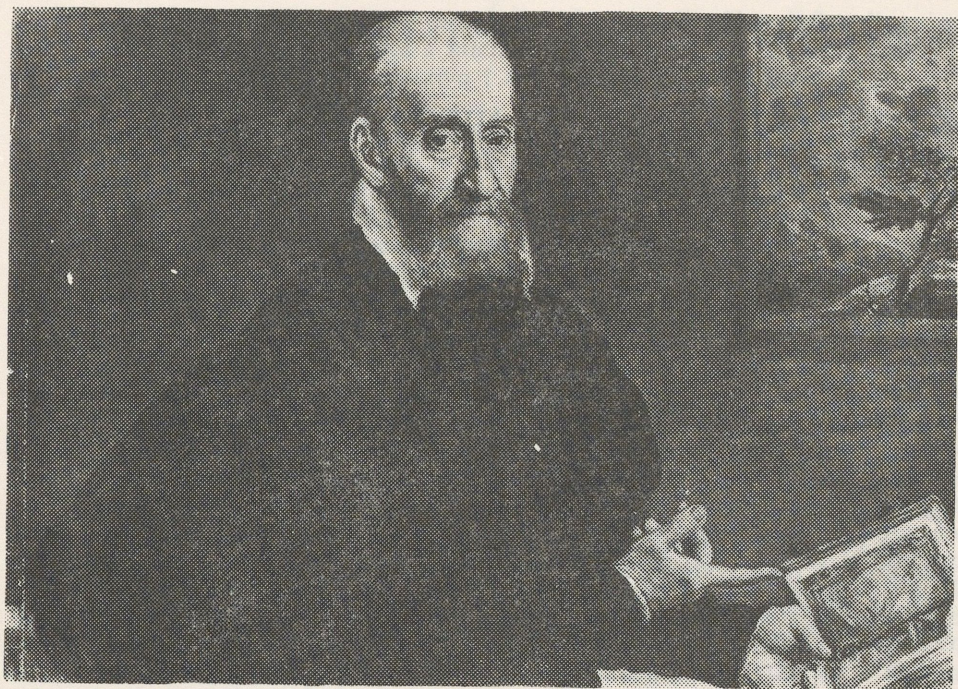
KLOVIĆEVIM TRAGOM PO NJEGOVOM ZAVIČAJU NAKON 400 GODINA*

Najvjerodostojniji podatak o Klovićevu mjestu rođenja je onaj iz 2. izdanja knjige »Le vite de'più ecceleni pittori, scultori e architetti« koju je napisao njegov suvremenik Giorgio Vasari u Firenci godine 1568., dakle 10 godina prije Klovićeve smrti. Vasari precizno bilježi da se Klović rodio (1498.) »in una villa detta Grisone«. Taj mu je podatak dao sam Klović. Međutim baš zbog naziva »villa«, koji može značiti dvorac na selu, ljetnikovac, gospodarstvo, selo ili zaselak, nastale su kasnije rasprave koje još i danas traju u ovom njegovu rodnom kraju, gdje se zapravo na teritoriju Grižana nalazi Klovićeva rodna kuća?¹

a) Prva je varijanta mjesto Rudenice u župi driveničkoj, koju je podržavao od 1891. godine Hirc u svojoj knjizi »Hrvatsko Primorje«. Naime u tom je zaselku nekoć postojala obitelj Kovičić, otuda je rodom Klovićeva majka, a sva prezimena imaju dodatak »Rimljan«.²

Slika 1.
Ivan Knez sa zapisom na stijeni u selu Antovo

*Slika 1a.
El Grecov portret Klovija*

b) Drugu je postavio Laszowski 1923. godine u svojoj knjizi »Gorski kotar i Vinodol«. On tvrdi da »na cesti od Crikvenice prema Križišću (8. km) stoji stara neka kuća (u općini driveničkoj) za koju vele, da je rodni dom slavnoga slikara Julija Klovija«.³

c) Prema trećoj varijanti Pavešić 1939. i Petrinović 1967. godine tvrde da su Klarići rodno mjesto, te da se na imetku »Fratar« nalazi mali predjel »kućina i mirišće« kao ostatak rodne kuće Jurja Klarića, a otac mu je bio doseljenik iz Dalmacije ili Makedonije (Macedo). Na njegovo školovanje (kod crikveničkih pavlina) podsjeća i naziv zemljišta »Paulinovo«, a motiv sa slike »Sybilla Tiburtina« je reminiscencija na rodni kraj, jer joj se u pozadini nalazi upravo pogled sa zaselka Klarići na Driveničku gradinu.^{4,5}

d) Glavna i najvjerojatnija, grižanska verzija je zaselak Antovo, gdje na tzv. Pilaševoj ledini leže ostaci zidova visine do metar i pol, a prema kazivanju mjesnog kroničara Ivana Kneza i usmenoj predaji tu je rođen Klovij.⁶ (sl. 1)

e) Konačna varijanta je zaselak Gobići, jer se on navodno prezivao Juraj Gobić, te da su mu roditelji poslije njegova rođenja preselili u Gobiće. Izgleda međutim da je ovo mjestance novijeg datuma.⁷

* Predavanje održano u Grižanima 6. V 1978. na proslavi 400. obljetnice Klovijeve smrti.

Prema predaji vinodolskog kraja prvu svoju naobrazbu stekao je Klović u sjedištu tadašnjeg kaptola u Belgradu, »kamo ga je fratar doveo« nakon što je otkrio njegov talent.

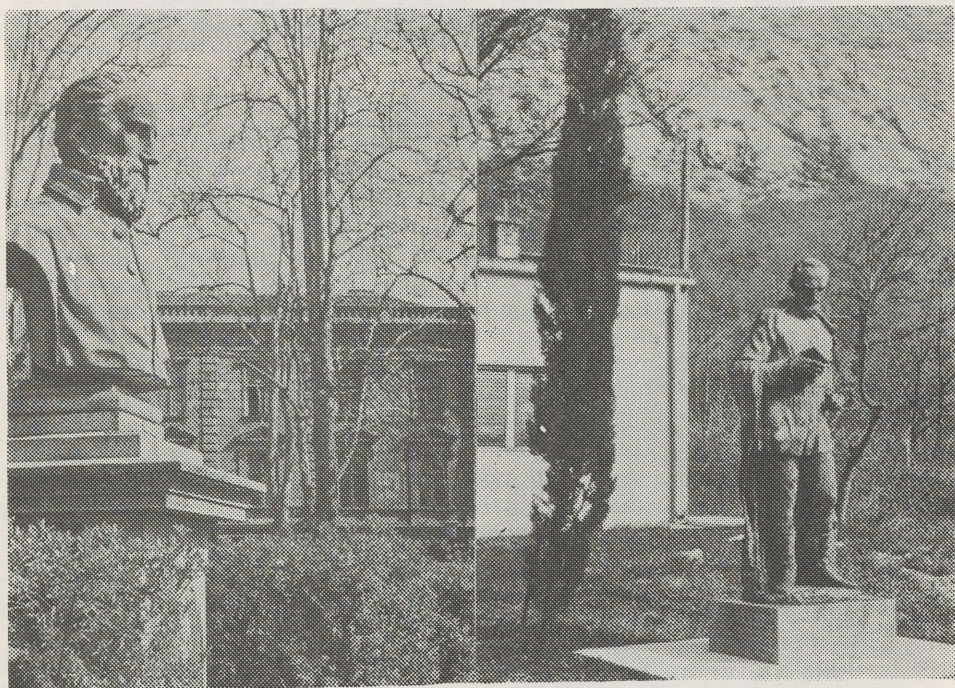
Iza toga je po Frankopan u crikveničkim pavlinima dječak odveden na školovanje u pavlinski samostan u Crikvenici, no o tome nema pisanih dokumenata.

Odavde odlazi 1515. u svijet (u Italiju i Rim, pa preko Austrije u Budim u Mađarskoj) i tek se po povratku poslije izgubljene bitke s Turcima na Mohačkom polju 1526. godine vjerojatno još jednom javlja, na putu Zagreb—Senj—Ancona, u svom rodnom kraju kojeg nakon toga više nikad nije vidio.

Jedino zadržava stalnu uspomenu na zavičaj u svom isticanju nadimka »Croata«, a donekle podsjećaju na to i motivi s već spomenute »Sybilliae Tiburtinae« te »Rođenje Krista«, kao i El Grecov portret Klovića u kome mala uklopljena slika pejzaža na stijeni pozadine jako naliči na ovaj vinodolski kraj, kao što je to primijetio i prof. Ljubo Babić.¹ (sl. 1a)

A sada, kako mu se odužio rodni zavičaj i što smo mi učinili za našeg sina Klovića? Moramo priznati malo, zapravo vrlo malo dosad.

1878. godine tj. prije stotinu godina Grižanci su pokretali akciju za podizanje spomenika svom velikom mještaniu u povodu 300. obljetnice njegove smrti. O tome piše i kraljevički list »Primorac« od 16. I 1878. kako je (cit.)

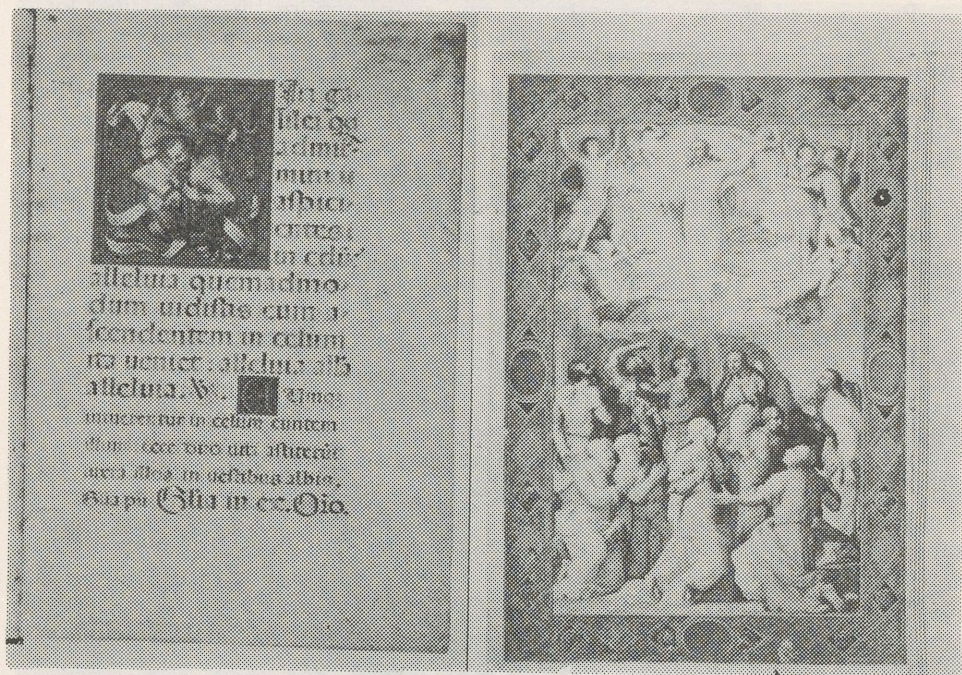

Slika 2.

Klovićeva spomen-bista u Zagrebu na Zrinjevcu pred zgradom JAZU — rad kipara Ivana Rendića

Slika 3.

Spomenik u Driveniku pred školom — rad kipara Zvonka Cara

Slika 4 i 5
Missale 3805

»onomadne pozvao čestiti rodoljub g. Dr. Frane Pilepić i Grižane, rodno mjesto Klovijevo da proslavi neumrlog sina kako valja... Rodoljubi grižanski i zbilja stanu razmišljati kako bi se najdostojnije sačuvala u narodu uspomena slavnog zemljaka, a 5. o. mj. na dan tristogodišnjice poziva ih neutrudivi L. Barac (Luka iz Mavrića — opaska S. J.) što se tiče slavlja Klovijeva, na sastanak gdje na njegov predlog, odluče u Grižanama podignuti spomenik«.⁸

Zna se da je bio osnovan odbor za proslavu i podizanje spomenika. Odbor je prikupio pedeset forinti, ali kako je ta akcija iziskivala mnogo veća sredstva koja male i siromašne Grižane nisu mogle sakupiti, odbor se obratio za pomoć cijelom hrvatskom narodu. No vjerojatno se nije sakupilo dovoljno sredstava kad spomenik nije podignut. Ipak je iste godine u Zagrebu na Zrinjevcu ispred palače JAZU otkriven njegov spomenik, rad Ivana Rendića. (sl. 2) Toj svečanosti su u povodu 300. godišnjice smrti prisustvovali i predstavnici Grižana. No tom prigodom nije u Akademiji održana značajnija proslava, što joj je zamjereno i od tadašnjih studenata umjetnosti iz Praga.

Godine 1852. napisao je Ivan Kukuljević-Sakcinski knjigu »Život Jurja Julia Klovija«, a 1878. godine izdao novo izdanje pod naslovom »Jure Glović prozvan Julio Klovio hrvatski sitnoslikar«.^{9,10}

Inače naša literatura o njemu je oskudna i to u obliku nekoliko članaka u novinama i stručnim publikacijama (Schneider, Kniewald, Bojničić, Crnčić, Breyer, Peić, Prijatelj, Petrinović, Karlić, Blašković, Golub, Barba-rić). Međutim strana bibliografija je obilna.¹¹

Godine 1969. podignut je spomenik u Driveniku pred školom, rad prof. Zvonka Cara, a donatora Mate Petrinovića, pa cijela područna osnovna škola Tribalj nosi Klovićevo ime. (sl. 3)

Klovićevo ime nose i ulice u Zagrebu i Crikvenici.

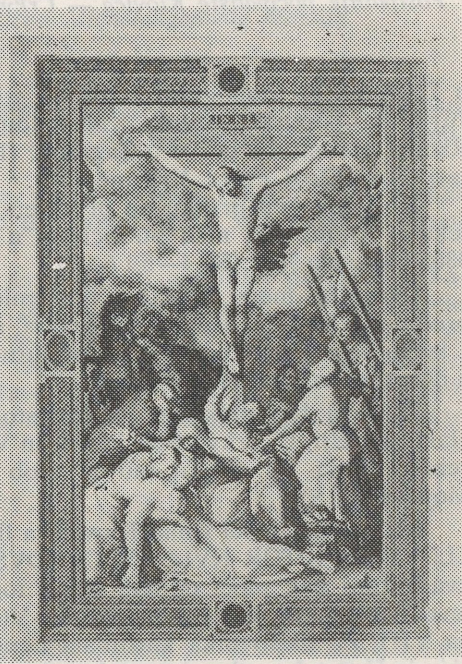
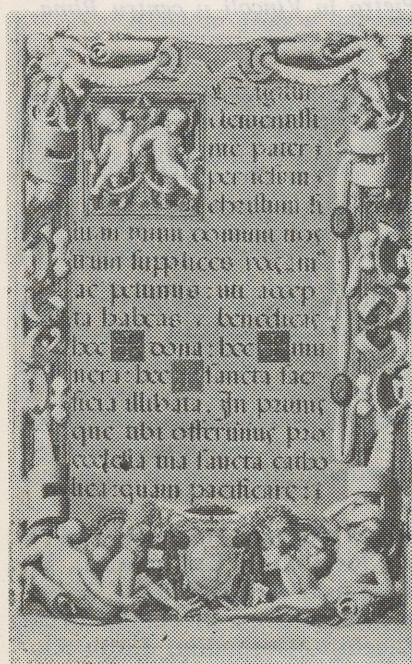
Još prije I svjetskog rata tamburaško društvo u Grižanima nosilo je ime Jurja Julija Klovića, a i danas nastavlja tu tradiciju. Također je prije desetak godina kroz jedno kraće vrijeme djelovalo i likovno udruženje slikara-amatera u Crikvenici te nosilo njegovo ime.

I to bi uglavnom bilo sve što se do ove godine (1978.) za nj učinilo.

U ovoj godini, osim danas otkrivenog spomenika ovdje u Grižanima, rad Ivana Belobrajčića, još su izdane i 2 spomen-marke, te spomen-plakete i značke.

Također je u izdanju »Spektra« iz Zagreba upravo publicirana luksuzna monografija »Julije Klović«, u kojoj su u odličnoj kolor-tehnici sabrana i prikazana gotovo sva njegova teško dostupna djela u inozemstvu.¹¹ Naime trezori poznatih biblioteka i muzeja svijeta njegova djela ljubomorno čuvaju kao najveću vrijednost, pa su tako njegovi brojni misali, molitvenici, brevijari i koralni razasuti po knjižnicama i zbirkama cijele Evrope pa i USA.

Od rijetkih djela koja se nalaze u našoj zemlji jesu: 1) Judita, 2) Autoportret s psom (medaljon, a drugi original je u Beču), 3) Ganimed (u koloru, a drugi je crtež u Windsoru). Svi se oni nalaze u Jugoslavenskoj akademiji

Slika 6 i 7
Missale 3807

³ Laszowski, E.: Gorski kotar i Vinodol, Zagreb, 1923.

⁴ Pavešić, F.: Don Julio Clovio ili Juraj Klović, Novosti, Zagreb, br. od 16. VII 1939.

⁵ Petrinović, M.: Julio Clovio ili Juraj Klarić, Novi list, Rijeka, br. od 12. i 13. VIII 1967.

⁶ Knez I.: Usmeno saopćenje, Antovo, 1978.

⁷ Karlić, S.: Usmeno saopćenje, Blaškovići, 1978.

⁸ Barac, L.: Članak u Primorac, Kraljevica od 16. I 1878, god. VI br. 7.

⁹ Kukuljević-Sakcinski, I.: Život Julia Klovija, Zagreb, 1852.

¹⁰ Isti: Jure Glović prozvan Julio Klovio hrvatski sitnoslikar, Zagreb, 1878.

¹¹ Gamulin, G.: Predgovor za Klovića, u monografiji Julije Klović, Spektar, Zagreb, 1978.

¹² Prijatelj, K.: Klović, u Enciklopedija likovnih umjetnosti, Zagreb, 1964. sv. 3.

(Napomena: Godine 1978. nije u Italiji održana nikakova manifestacija obilježavanja 400. obljetnice Klovićeve smrti. No kao minijturni prilog uspomeni na tog našeg velikana, na sam datum smrti, dr. Ivan Golub položio je na Klovićev grob kitu poljskog cvijeća koje je on volio (crveni mak, bijele ivančice i plavi razlićak). A autor ovog referata prilikom jednog obiteljskog posjeta Rimu donio je na Klovićev grob originalni stručak cvijeća, ubran u njegovom zavičaju, rodnom vinodolskom kraju kojeg se uvijek prisjećao.)